

Aneta Mikula

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

**POZIOM WYDATKÓW NA POMOC SPOŁECZNĄ
W POLSCE W LATACH 2004-2009**

Streszczenie: Celem artykułu było określenie poziomu, struktury oraz przemian w wydatkach na pomoc społeczną w Polsce w latach 2004-2009. Mimo że sfera ubóstwa w analizowanym okresie zmniejszyła się, kwota udzielonych świadczeń wzrosła o 50%. Porównanie międzywojewódzkie pokazało, że istnieją silne zróżnicowania stopnia korzystania z pomocy społecznej. Średnia kwota świadczenia wypłacanego beneficjentom wynosiła od 1300 zł w woj. podkarpackim do ponad 2 tys. zł w woj. opolskim. Wysokość udzielanych świadczeń oraz ich głównie pasywne formy nie sprzyjają aktywizacji beneficjentów.

Słowa kluczowe: polityka społeczna, pomoc społeczna, świadczenia pomocy społecznej.

1. Wstęp

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. stworzyło konieczność podjęcia zmian w polskiej polityce społecznej – na aktywną, a nie skierowaną jedynie na bierne wsparcie osób bezrobotnych i zagrożonych marginalizacją. Budowanie aktywnej polityki społecznej w Polsce nie jest łatwe, jednak bardzo potrzebne. W okresie transformacji społeczno-ekonomicznej zapoczątkowano reformę polskiej polityki społecznej. Głównym dokumentem, stanowiącym podstawę tej reformy, była uchwalona 29 listopada 1990 r. ustawa o pomocy społecznej¹. Stwierdzono w niej, że pomoc społeczna jest „instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia”².

W ustawie podkreślano dużą rolę wspierania życiowej samodzielności świadczeniobiorców oraz znaczenie pracy socjalnej. Pomoc społeczna miała być uzupełnieniem systemu zabezpieczenia społecznego. Jednak ze względu na brak takiego systemu zwiększano jej zadania i funkcje, przez co stała się synonimem polityki społecznej w Polsce. Takie przekonanie funkcjonuje wśród wielu klientów pomocy społecznej obecnie, często również wśród samych pracowników socjalnych.

---

¹ Ustawa z dnia 20 listopada 1990 r. o pomocy społecznej, DzU z 1998 r., nr 64, poz. 414.

² Tamże, art. 1.

Wejście Polski do Unii Europejskiej spowodowało konieczność zmian w podejściu do polityki społecznej. Dotyczy to również organizacji pomocy społecznej w kierunku jej aktywizującej funkcji. Aktywna pomoc społeczna polega na wspieraniu zatrudnienia, aktywizacji bezrobotnych i biernych zawodowo oraz inwestowaniu w kapitał ludzki. Ekspert z Unii Europejskiej przed wstąpieniem Polski do Wspólnoty twierdził, że dalsze zwalczanie ubóstwa w Polsce nie może polegać jedynie na działalności charytatywnej i pomocowej państwa³.

Ustawa o pomocy społecznej z 2004 r. miała zmienić podejście do pomocy społecznej. Uproszczone katalog świadczeń oraz wprowadzono kontrakt socjalny, który powinien służyć aktywizacji jej klientów. Po wejściu w życie nowej ustawy nie odnotowano jednak zmian w działaniach instytucji pomocy społecznej – ograniczają się one w zasadzie do wypłaty zasiłków⁴.

2. Założenia metodyczne

W opracowaniu podjęto próbę określenia poziomu oraz struktury wydatków na środowiskową pomoc społeczną w latach 2004-2009. Formy pomocy społecznej można podzielić na stacjonarne oraz środowiskowe. Formy stacjonarne obejmują opiekę zastępczą nad dziećmi i młodzieżą (prowadzoną m.in. przez całodobowe i dzienne placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz rodziny zastępcze), stacjonarne zakłady pomocy społecznej (domy pomocy społecznej, placówki dla osób bezdomnych, domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży, placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, stacjonarne środowiskowe domy samopomocy, rodzinne domy pomocy); nie są one przedmiotem analizy. Środowiskowa pomoc społeczna polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania.

Analizowany okres obejmuje lata 2004-2009. Początek tego okresu wiąże się z wejściem w życie nowej ustawy o pomocy społecznej, która służyć ma przebudowaniu organizacji tej instytucji na aktywizującą.

Podstawowym źródłem informacji w publikacji są wyniki badań statystycznych prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny, jak również dane pozyskane z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

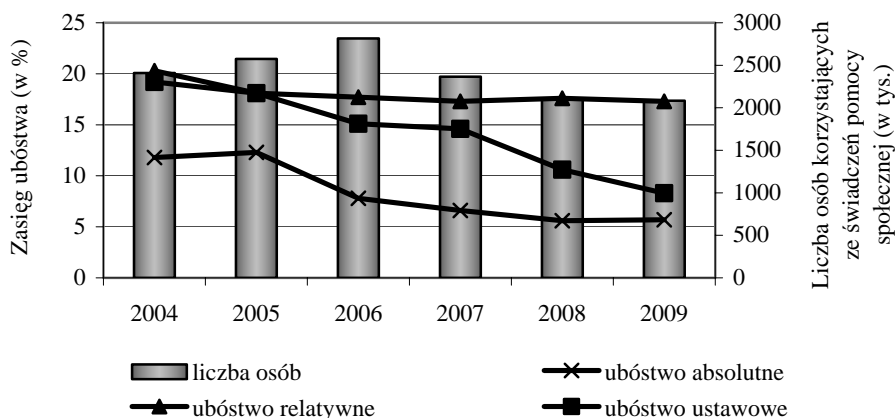
3. Poziom wydatków na pomoc społeczną w Polsce

Liczba osób, którym przyznano świadczenia społeczne w ramach zadań własnych i zleconych, wyniosła w Polsce w 2004 r. 2,4 mln (rys. 1), co oznacza, że ze świad-

³ M. Kabaj, *Program przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu*, IPISS, Warszawa 2000.

⁴ I. Rybka, *Diagnoza pomocy społecznej w Polsce w latach 1991-2006. Możliwości i bariery zastosowania instrumentów ekonomii społecznej w pomocy społecznej*, *Ekonomia społeczna. Teksty*. Instytut Rozwoju Służb Społecznych, 2006, s. 7.

czeń tych skorzystało 1,6 mln rodzin, w których łącznie było 5,4 mln osób⁵. W 2009 r. świadczenia przyznano 2,1 mln osób, co stanowiło 1,3 mln rodzin, w których łącznie było 3,7 mln osób⁶. Oznacza to, że w analizowanym okresie liczba osób korzystających ze świadczeń społecznych zmniejszyła się o 300 tys. Wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności wyniósł w skali kraju w 2004 r. 631, a w 2009 r. 546 osób.

Rys. 1. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (w tys.) oraz zasięg ubóstwa według różnych granic (w %) w latach 2004-2009 w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz danych GUS.

Zmniejszenie liczby osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w latach 2004-2009, można tłumaczyć zmniejszającym się zasięgiem ubóstwa, bez względu na przyjętą granicę⁷. W 2004 r. ubóstwem absolutnym dotkniętych było prawie

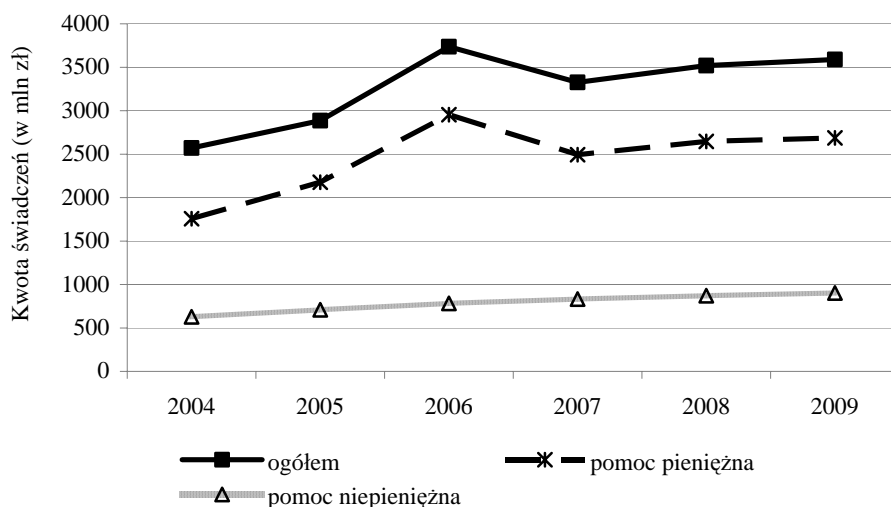
⁵ Dane MPiPS.

⁶ *Pomoc społeczna – infrastruktura, beneficjenci, świadczenia w 2009 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010.

⁷ Ubóstwo można określać w sposób absolutny lub względny. W podejściu absolutnym za ubogie uważa się te gospodarstwa domowe, które nie mogą zaspokoić potrzeb uznanych za podstawowe, niezbędne. W podejściu względnym (relatywnym) ubogie są te rodziny, których poziom życia jest niższy od przeciętnego poziomu życia w danym kraju. Zasięg ubóstwa określa odsetek osób, których wydatki są niższe od wartości przyjętej za granicę ubóstwa. Ubóstwo absolutne (skrajne) ustalane jest na podstawie minimum egzystencji. Koszyk ten obejmuje te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, konsumpcja niższa od tego poziomu skutkuje wyniszczeniem biologicznym, dlatego zwany jest on również minimum biologicznym. Ubóstwo względne jest określane na podstawie relatywnej granicy ubóstwa, ustalonej w Polsce na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych. Warto zauważyć, że relatywna granica ubóstwa ustalona przez EUROSTAT wynosi 60% mediany dochodów ekwiwalentnych, osiągniętych w danym państwie. Istnieje również tzw. ustawowa granica ubóstwa. Jest to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej

12% ludności, podczas gdy w 2009 r. odsetek ten zmniejszył się o ponad połowę. Spadek zasięgu ubóstwa relatywnego nie był tak duży – w 2004 r. wydatki co piątego gospodarstwa domowego nie osiągnęły 50% średnich miesięcznych wydatków ogółu gospodarstw domowych, w 2009 r. – prawie co szóstego. Wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem ustawowym – najbardziej związanym z uprawnieniem do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej – odnotowała w latach 2004-2009 spadek o prawie 60% (rys. 1). Warto jednak podkreślić, że w latach 2007-2009 obowiązywały takie same kwoty progowe, jak w IV kwartale 2006 r.

W analizowanych latach zmieniała się kwota udzielanych świadczeń. Okres 2004-2006 charakteryzował się wzrostem wartości świadczeń prawie o połowę, kolejny rok przyniósł jej 10% spadek, a od 2008 r. wartość świadczeń rosła do poziomu prawie 3,6 mld zł w 2009 r. (rys. 2). Wśród udzielonych świadczeń przeważała forma pieniężna, udział pomocy niepieniężnej w analizowanym okresie wzrósł, chociaż nieznacznie.

Rys. 2. Udzielone świadczenia pieniężne i niepieniężne z systemu pomocy społecznej w Polsce w latach 2004-2009 (w mln zł)

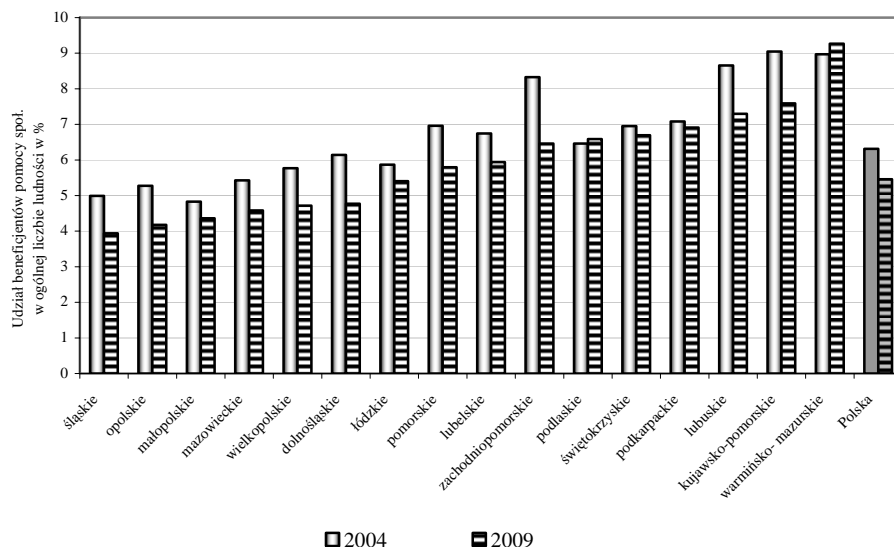
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W układzie wojewódzkim istniały bardzo silne zróżnicowania stopnia korzystania z pomocy społecznej. Najmniej beneficjentów przypadających na 10 tys. mieszkańców mieszkało w województwach: opolskim, małopolskim i mazowieckim, najwięcej natomiast: w warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim i lubuskim⁸.

uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Przekroczenie tej granicy nie powoduje jednak, że świadczenie na pewno nie będzie przyznane.

⁸ Dane Banku Danych Lokalnych.

Rozkład udziału liczby osób pobierających świadczenia w ogólnej liczbie mieszkańców w poszczególnych województwach przedstawiał się podobnie. W 2004 r. największy odsetek beneficjentów mieszkał w województwach: warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim i lubuskim (ponad 8,6%). W 2009 r. udział w tych województwach zmniejszył się, jednak wynikało to z ogólnego spadku liczby beneficjentów pomocy społecznej. Relatywnie najmniej beneficjentów pomocy społecznej, zarówno w 2004, jak i w 2009 r., mieszkało w województwach: śląskim, opolskim, małopolskim i mazowieckim (rys. 3).

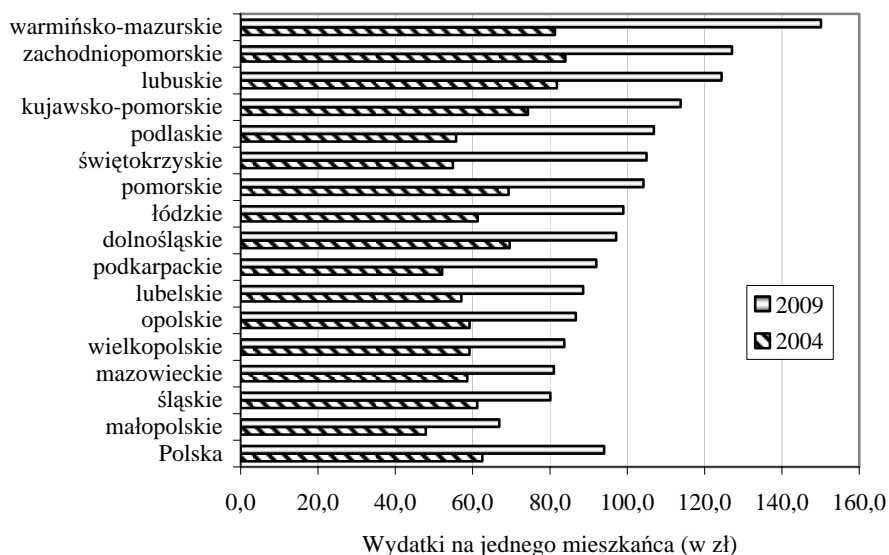
Rys. 3. Udział liczby osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców według województw w 2004 i 2009 r. (w %)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych MPiPS i BDL.

Wydatki na pomoc społeczną w Polsce w latach 2004-2009 wzrosły z 2,4 do 3,6 mld zł. Największa kwota na ten cel została przeznaczona w województwie mazowieckim, (301,5 mld zł w 2004 r. i 422,8 mld zł w 2009 r.) oraz śląskim (287,5 mld zł w 2004 r. i 371,9 mld zł w 2009 r.), natomiast najmniej wydano w województwie opolskim (62,3 mld zł w 2004 r. i 89,4 mld zł w 2009 r.)⁹. Największy nakład finansowy na pomoc społeczną w przeliczeniu na jednego mieszkańca poniesiono w 2009 r. w województwie warmińsko-mazurskim, najmniejszy zaś w małopolskim. Wzrost tej wartości między 2004 a 2009 r. odnotowano we wszystkich województwach ze względu na ogólny wzrost środków na pomoc społeczną w kraju. Między 2004 a 2009 r. największy, prawie dwukrotny wzrost środków pomocy społecznej przypada-

⁹ Dane GUS.

jących na jednego mieszkańca wystąpił w województwie podlaskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Są to województwa charakteryzujące się wysokim zasięgiem ubóstwa skrajnego, relatywnego oraz mierzonego na podstawie ustawowej granicy. Najmniejszy wzrost omawianego wskaźnika między latami 2004 i 2009 odnotowano w województwach: śląskim, mazowieckim i dolnośląskim (rys. 4).

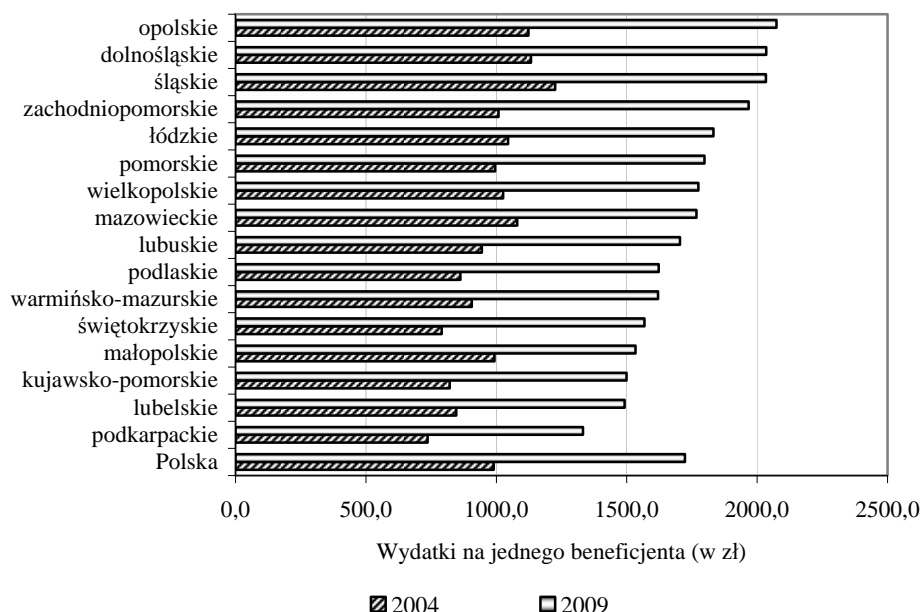

Rys. 4. Wydatki z systemu pomocy społecznej na jednego mieszkańca według województw w latach 2004 i 2009 (w zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Najwyższą kwotę pomocy, która przypadła na jednego beneficjenta, można było zaobserwować w 2009 r. w województwie opolskim – 2074 zł, w czołówce uplasowały się również województwa dolnośląskie i śląskie (ponad 2 tys. zł). Najniższej średniej kwoty pomocy w 2009 r. mogli się spodziewać mieszkańcy województwa podkarpackiego, lubelskiego i kujawsko-pomorskiego (niecałe 1500 zł) (rys. 5).

Między rokiem 2004 a 2009 wzrost średniego świadczenia z systemu pomocy społecznej, przypadającego na jednego mieszkańca w Polsce, wyniósł prawie 75%. Najmniej – o niecałe 2/3 – wzrosły świadczenia w województwie małopolskim, mazowieckim i śląskim, natomiast prawie dwukrotnie zwiększyły się w świętokrzyskim i zachodniopomorskim (rys. 5).

Rys. 5. Wydatki z systemu pomocy społecznej na jednego beneficjenta według województw w 2004 i 2009 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

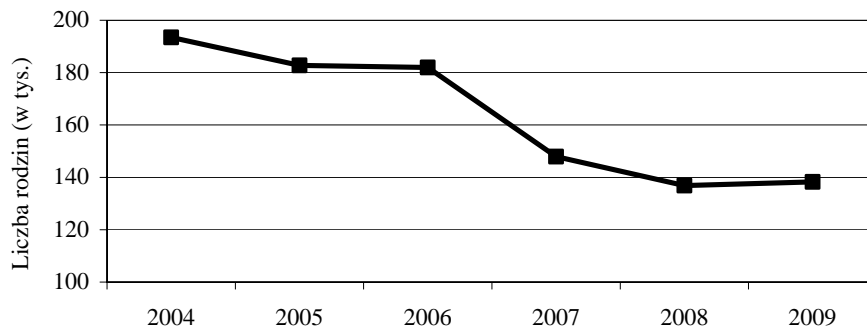
Według struktury wydatków przeznaczonych na świadczenia systemu pomocy społecznej co piątą złotówkę przeznaczano w 2009 r. na zasiłki celowe i w naturze, zasiłki okresowe oraz stałe stanowiły po 17% wszystkich wydatków. Co dziesiątą jednostkę pieniężną wydatkowano na posiłki. Struktura świadczeń między rokiem 2004 a 2009 nie uległa większym zmianom¹⁰.

4. Aktywizująca pomoc społeczna?

Analiza sprawozdań z Ośrodków Pomocy Społecznej pokazuje, że przeważającą formą udzielanych świadczeń są zasiłki pieniężne i pomoc rzeczowa. Usługi społeczne, które mogłyby wpływać na poprawę sytuacji życiowej klientów i ich usamodzielnienie, stanowią niewielki procent świadczeń udzielanych przez pracowników socjalnych. Większość usług jest przeznaczana dla osób wymagających opieki (np. usługi pielęgnacyjne). Część usług nie jest wyceniana, w związku z tym nie można określić ich udziału w wydatkach na pomoc społeczną. Dzieje się tak w

¹⁰ Obliczenia własne na podstawie danych GUS.

przypadku poradnictwa specjalistycznego, zwłaszcza prawnego, psychologicznego, pedagogicznego. W okresie 2004-2009 liczba rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego, spadła prawie o jedną trzecią (rys. 6).

Rys. 6. Liczba rodzin objętych świadczeniem poradnictwa specjalistycznego w latach 2004-2009 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

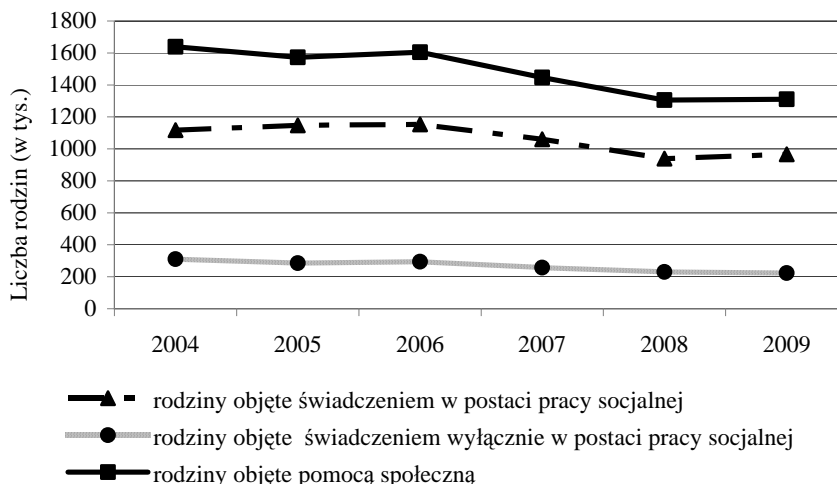
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i przywracanie beneficjentom pomocy społecznej zdolności do radzenia sobie w życiu nie powinno odbywać się przez transfery środków finansowych, ale głównie przez udzielanie świadczeń aktywizujących w postaci usług społecznych.

Równie ważna (jeśli nie najważniejsza) w budowaniu aktywnej polityki społecznej jest praca socjalna. W analizowanym okresie liczba rodzin objętych tego rodzaju świadczeniem zmniejszyła się o około 15%, ale ich udział w ogólnej liczbie rodzin znajdujących się w systemie pomocy społecznej zwiększył się z 68% w 2004 do ponad 73,5% w 2009 r. Jednocześnie zmniejszał się odsetek rodzin objętych tylko świadczeniem pracy socjalnej. Może to świadczyć o roszczeniowej postawie osób zgłaszających się do Ośrodka Pomocy Społecznej, które przychodząc do OPS, liczą głównie na pomoc finansową czy rzeczową.

Z danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej można się również dowiedzieć, że liczba osób, które skorzystały ze świadczeń na ekonomiczne usamodzielnienie się, spadła od 2004 r. o 2/3 – do 26 w 2008 r. Ostatni rok analizy przyniósł ponad czterokrotny wzrost tej liczby, jednak pozostawała ona na bardzo niskim poziomie. Kwota zasiłków na ten cel w analizowanym okresie charakteryzowała się dużymi zmianami, ale ogólna tendencja była malejąca (rys. 8). Udział kwoty przeznaczonej na ekonomiczne usamodzielnienie się spadł w omawianym okresie z 0,006% w 2004 r. do 0,002% wartości wszystkich świadczeń w ramach zadań własnych w 2009 r.¹¹ Sprawozdawczość Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej nie zawiera niestety informacji o tym, jaka część klientów, którzy otrzymali to świadczenie, opuściła społeczność podopiecznych systemu pomocy społecznej.

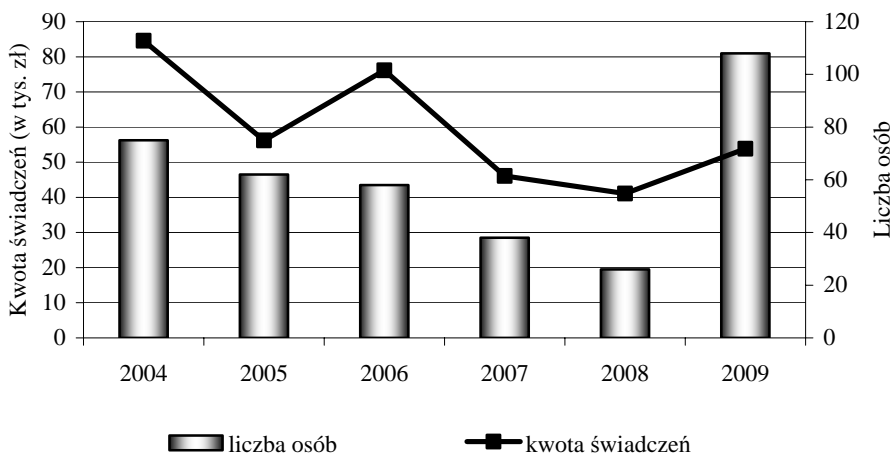
¹¹ Obliczenia własne na podstawie danych MPiPS.

Rys. 7. Liczba rodzin objętych świadczeniami pomocy społecznej w postaci pracy socjalnej w latach 2004-2009 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

Rys. 8. Liczba osób oraz kwota świadczeń (w tys. zł) udzielonych na ekonomiczne usamodzielnienie się w latach 2004-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MPiPS.

Finansowe wsparcie rodzin znajdujących się w sferze ubóstwa jest ważne w łagodzeniu skutków pauperyzacji, nie likwiduje jednak problemu wykluczenia społecznego. Dlatego istnieje potrzeba budowy aktywnej polityki społecznej. Jej podstawą powinna być, oprócz aktywnej polityki zatrudnienia, aktywizująca instytucja

pomocy społecznej. Wymaga to jednak wielu zmian, nie tylko w zakresie prawa i finansów, ale również w działaniu samych pracowników socjalnych. Istnieje potrzeba koordynacji działań instytucji społecznych funkcjonujących na rynku lokalnym. Badania ankietowe, w których odpowiedzi udzielali kierownicy OPS w powiecie legionowskim oraz dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy, wykazały, że nie ma żadnej współpracy pomiędzy tymi instytucjami¹². Kierownicy trzech z pięciu badanych OPS stwierdzili, że bezrobotni, którzy korzystają z pomocy społecznej, często oczekują również od pracownika socjalnego pomocy w znalezieniu zatrudnienia¹³. Brak współpracy z instytucjami zajmującymi się tym problemem powoduje bezradność pracowników socjalnych i usprawiedliwienie przyznania zasiłku pieniężnego.

Przykładem aktu prawnego wspierającego aktywizującą politykę społeczną jest ustawa o zatrudnieniu socjalnym, która weszła w życie w 2003 r.¹⁴ Praca socjalna jest alternatywą dla pasywnych działań pomocy społecznej. Polega ona na budowaniu lokalnego kapitału społecznego do rozwiązywania lokalnych problemów społecznych¹⁵. Ustawa o zatrudnieniu socjalnym skupia się przede wszystkim na możliwości uczestnictwa osób marginalizowanych w zajęciach organizowanych przez Centra Integracji Społecznej¹⁶ (CIS) w celu ich reintegracji zawodowej i społecznej¹⁷. Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do zatrudnienia u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres do 18 miesięcy, powiatowy urząd pracy zaś do refundowania przedsiębiorcy, ze środków Funduszu Pracy, części wynagrodzenia przez pierwsze dwanaście miesięcy. Działalność w tym zakresie jest jednak prowadzona na bardzo małą skalę.

5. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwoliła na określenie pewnych wniosków. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2004–2009 nieznacznie się zmniejszyła, o połowę natomiast wzrosła kwota udzielonych świadczeń. Istnieje bardzo silne zróżnicowanie stopnia korzystania z pomocy społecznej między wojewódz-

---

¹² A. Sokół, *Wpływ bezrobocia na ubóstwo mieszkańców powiatu legionowskiego w latach 1999-2005*, niepublikowana praca magisterska, SGGW, Wydział Nauk Ekonomiczno-Rolniczych, 2006, s. 135.

¹³ Tamże.

¹⁴ Ustawa o zatrudnieniu socjalnym z dnia 13 czerwca 2003 r., DzU z 2003 r., nr 122, poz. 1143.

¹⁵ J. Krzyszkowski, *Między państwem opiekuńczym a opiekuńczym społeczeństwem. Determinanty funkcjonowania środowiskowej pomocy społecznej na poziomie lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005, s. 41.

¹⁶ Ustawa o zatrudnieniu socjalnym, art. 1 pkt 4.

¹⁷ Tamże, art. 3 pkt 1.

twami. Udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności wahał się w 2009 r. od 4% w woj. śląskim do ponad 9% w warmińsko-mazurskim. Kwota świadczeń przypadająca na jednego mieszkańca wynosiła w 2009 r. od niecałych 70 zł w woj. małopolskim do ponad 150 zł w warmińsko-mazurskim. Na najwyższe świadczenia mogli liczyć w 2009 r. beneficjenci pomocy społecznej w woj. opolskim – średnio 2070 zł, natomiast najniższe otrzymali podopieczni Ośrodków Pomocy Społecznej w woj. podkarpackim – nieco ponad 1300 zł. Struktura udzielanych świadczeń pokazuje, że najczęściej udzielanych jest zasiłków celowych i w naturze oraz zasiłków okresowych. Lata 2004-2009 charakteryzowały się spadkiem liczby rodzin objętych usługami społecznymi – poradami specjalistycznymi oraz pracą socjalną. Można zatem wysnuć wniosek, że koncepcja aktywizującej pomocy społecznej w Polsce nie jest realizowana.

Literatura

- Kabaj M., *Program przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu*, IPiSS, Warszawa 2000.
- Krzyszkowski J., *Między państwem opiekuńczym a opiekuńczym społeczeństwem. Determinanty funkcjonowania środowiskowej pomocy społecznej na poziomie lokalnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005.
- Podstawowe dane z zakresu ochrony zdrowia*, lata 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Pomoc społeczna – infrastruktura, beneficjenci, świadczenia w 2009 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010.
- Rybka I., *Diagnoza pomocy społecznej w Polsce w latach 1991-2006. Możliwości i bariery zastosowania instrumentów ekonomii społecznej w pomocy społecznej*, Ekonomia społeczna. Teksty. Instytut Rozwoju Służb Społecznych, 2006.
- Sokół A., *Wpływ bezrobocia na ubóstwo mieszkańców powiatu legionowskiego w latach 1999-2005*, niepublikowana praca magisterska, SGGW, Wydział Nauk Ekonomiczno-Rolniczych, Warszawa 2006.
- Ustawa z dnia 20 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (DzU z 1998 r., nr 64, poz. 414).
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (DzU z 2003 r., nr 122, poz. 1143).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (DzU z 2004 r., nr 64, poz. 593).

LEVEL OF SOCIAL ASSISTANCE EXPENDITURE IN POLAND IN THE YEARS 2004-2009

Summary: The aim of the paper is to present the level, structure and changes of expenditure on social assistance in Poland in the years 2004-2009. Although the sphere of poverty in Poland decreased, the social assistance's value increased very fast. The interprovincial comparison showed the dispersion in the number of population benefitting from the social fund. The average amounts paid to recipients varied from 1300 PLN in Podkarpackie up to 2000 PLN in Opolskie voivodeship. The social assistance's size and the main passive form of aid do not support the activity of beneficiaries.